

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUPT DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

SATE ȘI MĂNĂSTIRI DIN ROMÂNIA ¹

PREFAȚA

Acesta e al doilea ² volum din lucrarea ce am plănuțit asupra Rominiilor și țerii lor întregi, libere și supuse.

Prin el vreaș să fac cunoscut ținuturile României supt o indoită înfățișare : aceia a satelor de astăzi și a naturii de care sînt încunjurate și aceia a frumuseții istorice, întrupată în mănăstiri și biserici, cea mai scumpă și rară, cea mai adevărată și originală a lor podoabă.

Pentru aceasta am călătorit trei luni de zile aproape neînterupt, cheltuind pretutinden banii mei și fără nădejdea unei despăgubiri bănești din partea publicului, care nu va crede poate că mi se cuvine măcar o despăgubire morală.

M'am întors cu această carte și cu un sentiment mai puternic despre însușirile alese ale țerii și poporului nostru. Amintirile mele despre oameni sînt mai toate bune, și, dacă am întîmpinat neplăceri, aceasta a fost totdeauna la tîrgoveți, la fruntașii lor, și nu la sătenii. Între țeranii m'am simțit oricînd ca între oamenii cei mai vrednici, mai de omenie și mai gata de ajutor.

Cartea de față ar trebui să îndemne la călătorii în România pe mulți dintre acei ce cred că numai frumusețile străinătății sînt vrednice de văzut. Cei ce vor fi ispitiți să străbată țara, vor fi mulțamiți. Traiul și drumul sînt ieftene. Dacă se cetesc atîtea plîngerii prin ziare, motivul e numai înfumurarea celor mai mulți călători, cari socot că nici-un pat, nici-o mîncare, nici-o trăsură nu sînt vrednice de așa niște oameni cum sînt ei. Nicăiri poate nu sînt atîția *snobi* (adecă oameni cu mofturi) ca la noi și, dacă snobul supără pe alții,

¹ Din cartea cu acest titlu, apărută acum, în editura institutului «Minerva», pp. 366, în 8°, cu ilustrațiuni.

² Cel d'întăiu e *Drumuri și orașe din România*. București, Minerva, 1904.

el își strică totdeauna și lui plăcerea. Firește că cine vine cu gura mare, fornăind, cuvintele și batjocurind orice e mai pre jos decît în București, va fi rău primit și ușile se vor închide înaintea nasului său prea mare și prea suptire. Dar oricine va veni cu cuviință în orice colț al țerii nu va avea să se plîngă de ce va întîmpina. Poporul nostru e bun.

Am scris mai mult pentru acel public care prețuiește și folosește scrierile mele. El nu e strălucit: în el nu se întîmpină oameni bogați și de neam mare cari n'au nevoie nici de ceia ce spun eu, nici de limba în care spun; în el nu se întîmpină *intelectuali* fini, cari caută sentimente prefăcute, idei de o falsă originalitate și cuvinte abătute de la înțelesul lor obișnuit, cum se află în bătrinele literaturii europene: acești intelectuali și oameni învățați, nici nu înțeleg felul mieu de a scrie, care e acela în care s'a scris până la introducerea modelor apusene, felul de a scrie al cronicarilor și talmăcitorilor bisericești, care corespunde felului de a vorbi al poporului. Mă îndrept către cei mulți, umili și săraci: către învățătorul și preotul din sate, către cetitorul de peste munți, om cu inima curată, către tinerii din școlile înalte și către acei ce le-au părăsit de puțină vreme pentru a intra în viață. Sint incredințat că ce spun aice e pe înțelesul și pe inima lor.

În anul viitor li voi înfățișa, urmînd desfășurarea planului mieu, descrierea Ardealului, a părților ungurești locuite de Romîni și chiar a Bucovinei și Basarabiei.

O lucrare de total asupra Țerii-Românești și poporului românesc va veni la sfîrșit.

PÊ CEAPLAU.

Dez de dimineață, ne gătim de suitul muntelui.

Peste munți zac neguri lăptoase, din care nu se mai alege nimic. Singură pajiștea cu miile de flori înrîmăse mai răsare înaintea codrului, și la acest ceas așa de de vreme cîșii s'au apucat de lucru și culcă pale groase. Cărarea spre vîrf se deschide între brazi printr'un revărsat sîbatic de bolovani pe cari i-a prăbușit pîraul de munte, deschizătorul drumului săpat.

Pacea brazilor ne învăluie, nici-o rază nu răzbate prin atîtea trunchiuri ce se îngrămădesc și se încalcă; în adîncurile negre zac bătrînii și învinșii, tîind peziș calea cu crengile uscate, negre ca și cum ar fi trecut prin focul dogoritor. O lumină nehotărită, înșelătoare plutește în strîmta cărare.

Călătorul nu merge aici, el se luptă. În calea lui stă țerna umedă, cleioasă, care lunecă, prundișul ce se rostogolește supt picioare; e blagoslovită piatra ce iese la iveală din loc în loc și face ca o scară neorînduită pentru duhurile ușoare, săltărețe ale muntelui prăpăstuit. Inima bate puternic, gîtul se usucă, sudoarea scaldă fruntea și mușchii parcă se rup în avînturi.

Oboseala te oprește în loc. De jur împrejur, nici-un zgomot și nici-o viață. Palatul farmecelor zace încremenit. Numai din cînd în cînd suflarea vîntului trezește în această uriașă alăută un sunet ca al mării îndepărtate, sau cite o cascadă foșnește mătăsos în fundul prăpăstiei. Șipote revarsă grăbit o apă ca ghiața, care taie dinții de durere cînd se ating de dînsa.

Priveliști se deschid din loc în loc, răsplătitoare. Zeci de culmi mărunte îți staî supt picioare cu colțurile lor de pădure și covorul lor verde; creștături arată mersul riurilor și pîraielor; case albe se înșiră în marginea văilor; cite un coporemînt steclește singuratec.

De la o vreme stîncă răsare prin brazii, cari se răresc întăiu, apoi se micșorează ca niște tufișe îmbîcsite, până ce la urmă, sus de tot, ei sînt numai un covor pîslos, frate bun cu mușchiul, mîntuit și el cu sîfichiuri verzi de frunzute ascuțite. Atunci, pe lîngă dînsul, nu mai sînt decît buruienile înălțimilor: clopote umflate, albastre și vi-nete, potire mărunte, albe, mierea ursului cu floarea bătută, ferega dințată ca un pieptene. În cite un colț de stîncă se ascunde *edelweissul*, cu floarea albă, moale, ce pare moartă.

Muntele nu e durat din stîncă, ci din acel amestec de pietriș, din acel conglomerat cu grăunțe mici albe, care se dezvălește de odată, la cite o surprare a vegetației. Piatra goală, trista lespede sură, e un adaos, o podoabă măreață. Ai zice că ea a fost adusă de departe, ridicată și clădită de minile unor ființi cu puteri nemărgenite, a căror operă a fost dărimată într'un mare cutremur risipitor de lumii. Pare că deosebești trei rînduri de zid, la înălțimi deosebite: dintr-unul aî rămas colți, din altul un larg pîrete drept, din cellalt, tocmai sus, frînturi de turnuri, cum nici pe a cincea parte nu le pot clădi omul. Acolo e Panaghia, masa de piatră în jurul căreia, din cele patru părți ale lumii, se luptă vînturile. Acum nu se mai vîd de jur împrejur decît culmi curățite de ori-ce amănunte, de ori-ce deosebiri, cazane albăstrii răsturnate în șase, în șapte șiruri, și bătute de bruma fumurie a depărtării.

Iar la întorsul spre poale, în căldura și în puternica lumină de după amiază, priveliștile, adinioarea așa de severe, de pusti și reci, par numai o veselie. Florile îmbălsămează toate și fluturi albi zboară

să le caute, afinele negre, ca niște nasturi mărunți, rodul celor mai mari înălțimi, chiamă la o hrană răcoritoare în mijlocul foilor lor lucioase ce se întind până departe, ca o rețea. Rășina picură mirositoare din trunchiurile dogorite ale brazilor. Razele se resfrîng în apa de argint a șipotelor, lingă care vitele sună din tălângi. În colțuri de adăpost, excursioniștii au aprins focuri roșii pentru mîncarea de amiază. Băieții cari au închiriat cai drumeților vinează prin scorburi edelweissul, cățărîndu-se ca niște veverițe, sau pîdesc fragul, zmeura, ascunse la picioarele brazilor.

Și, cînd ai ajuns jos, cîmpia înflorită aromește nebună; freamătă, foșnește și cîntă prin aripile neastimpărate ale sutelor de greieri, ce proslăvesc biruința zilei luminoase și calde....

N. IORGA.

CHEMARE

(DIN «LIRĂ ȘI SPADĂ» DE TH. KÖRNER)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*La arme, neamul mieu! Cu tine-î cerul.
Pe munți se 'nnalță semne mari de pară.
E scris: în sînge să se 'ncrunte fierul;
La arme, neamul mieu! Cu tine-î cerul,
Sosit-a secerișul crunt în țară :
Scăparea cea din urmă-î în oțele!
Cu piept viteaz prin sulii să-ți faci cale
Și sîngele-ți curat și cald să spele
Țărîna sfîntă a moșiei tale!*

*Tu nu rîvnești deșartă biruință ;
Războiul tău e luptă sfîntă, mare !
Căci drept și cinste, lege și credință
Ți-au smuls și te lăsară 'n suferință ;
Dar soarele dreptății iar răsare !
De vaiete colibele-ți sînt pline,
O țară 'ntreagă suferă și plînge ;
Dar zîna răzbunării, iată, vine —
Și spada ta se va 'ncrunta în sînge !
Îți frînge plugul, leapadă toiagul !
Să tacă doina 'n vale și pe coaste !
Îți părăsește fără teamă pragul: —*

Acel ce filfîie asupra-ți steagul,
 A vrut să-și vadă 'n arme mîndra-i oaste.
 El vrea, în zorii zilei de dreptate,
 Altar măreț și vecinic să-și clădească;
 Cu spada fi-vor pietrele tăiate —
 Cu sînge de vitejî vrea să-l sfințească.

Ce plîngeți, voi, neveste și fecioare,
 Amara voastră soartă de femeie, —
 Cînd un viteaz în lupta sfîntă moare, —
 Că Domnul nostru spadă lucitoare
 În brațul vostru slab n'a vrut să deie?
 Îngenuchiati la sfîntele altare,
 S'aduceți mîngîiere suferinții!
 Din rugăciuni cucernice răsare
 Izbînda cea curată a credinții.
 Rugați-vă ca să ni dea tărie,
 Și azi, ca'n vremile de mai 'nainte,
 Poporul său nebiruit să fie!
 Rugați-vă, chemați-î ca să vie
 Toți mucenicii luptei noastre sfînte!
 Răzbunători arhanghelî să pogoare Cluj
 Să cîrmuiască mîndrele șiraguri!
 Voi, umbre mari din timpuri legendare
 Veniți, veniți, în filfîit de steaguri!

Cu tine-î cerul și peri-va iadul!
 La arme! căci e ziua răzbunării!
 Sus inima! Sus crește 'n codri bradul.
 Sus pe movilî de morți va fi răsadul
 Măreței flamuri a neatîrnării! —
 Dar cînd veî sta — pe fruntea ta cunună —
 În strălucirea vremilor trecute,
 Să nu uiți morții tăi, — ci le'nunună
 Cu ramuri verzi mormintele tăcute!

ION BORCIA.

CUGETARE

Sint mulți oameni cari, alergînd după o trăsură, își închipuie că fac drumul
 măi ușor.

MOȘ-SIMION ¹

De cităva vreme, moșneagul ducea o vieață foarte amărită, departe de lume, în ruinile *Cetațuirii*. Prietenii de altă dată, rudele, cunoscuții dintr'un sat cu el, toți, nu mai erau. Unii se duseseră pe ceia lume, alții rămăseseră pe la căminurile vechi; numai el, fără nici-un sprijin în vieață, fusese mînat de multe vînturi și acuma își aștepta sfîrșitul acolo, în ruinele de la margenea Iașului.

Acum era bolnav. Auzia, noaptea, glasuri care-l chemau în întunerecul de afară al gangurilor. Sta cu ochii deschiși în lumina slabă din odăiță, se ridica în capul oaselor și asculta. Prin podul vechiu treceau duruituri grăbite, apoi o voce jalnică chema în tăcerea adîncă: Simioane! Simioane!

Bătrînul își ținea răsufarea și-și ațintia urechia. Inima slăbită bătea mai tare. Apoi gura cu buze uscate se deschidea, se strîmba dureros, îngîna:

«Cumătră Anică... cumătră Anică...»

Nimeni nu răspundea. Și moșneagul murmură, după un răstimp: «... Doarme... Cumătră Anică... cumătră Aniiică!» Cumătră Anica mormăia, somnoroasă:

«Ce-î? Iar n'ai liniște? iar ți se năzare, moșneag nebun!

— Cumătră Anică, l-am auzit iar...

— Bine, bine... l-ai auzit: vine să te strîngă de gît!

— L-am auzit... îngîna moșul, sfios.

— Da, știu, l-ai auzit... Culcă-te mai bine și te liniștește... Nu-î chip să se hodinească oamenii din pricină-ți...

— Nu te supăra, cumătră Anică... Eram treaz, bun treaz... și l-am auzit, cum te aud... Mă striga pe nume: Simioane! Simioane! Pe urmă a tăcut. Nu te supăra, cumătră Anică!

— Bine-bine, culcă-te. Nu mă supăr.»

Baba, mormăind nemulțămîtă, se întorcea cu fața la perete, trăgea cațaveica peste cap și se ghemuia în țolinci. -

Iar moșneagul sta în lumina vînată a candelii, în capul oaselor, cu gura căscată, cu ochii țintiți în necunoscutul care-l chinuia. Barba rară, pîrlită, părul în șuvițe lungi, impresurau un obraz galben și doi ochi arzători în orbite negre. Stătea nemișcat, în minile puse peste genunchi, pe pătura zdrențuită.

Baba adormia curînd, răsuflea regulat, ofta și suspina în somn. În tăcerea ruinelor se auzia țîriitul tremurător al greierilor.

¹ Din volumul *Dureri înmăbușite*, apărut acum, în editura «Minervei», pp. 286 în 8°.

Apoi iar trecea un duruit depărtat pe sus și glasul slab suspina: Simioane! Simioane!

Moșneagul îngina fricos: — «Cumătră Anică!... — Apoi tăcea. Prin noaptea de afară a ruinelor, pași ușori treceau, se auziau filfii și aripă, scîrții încete.

«Cumătră Anică! of! cumătră, cumătră...» și moșul ofta greu.

De cînd auzia, noaptea, glasuri și zgomote, bătrînul slăbise și mintea i se întunecase. Ziua nu mai lucra nimic; ședea în soarele care încălzea ruinele Cetățuiei bătrîne, într'un ungher al zidurilor, și părea că se gîndește. Dar mintea lui necăjită nu gîndia nimic și ciolanele trudite n'asteptau decît liniștea mormîntului.

Cîteodată, cu pași grei, umbla prin ruina domnească, pe care rămăseseră urme șterse de sfinți zugrăviți; și pașii îl duceau, prin soarele auriu, tot spre ungherul zidurilor, la banca vînată de brad. Printre dărîmături și printre petele de pajiste verde, umblau liniștite găinile peștrițe ale babei; cîteodată, în gura tainițelor părăsite, cînta cocoșul, deștepta liniștea de sihăstrie și bolțile sub-pămîntene, prin care trecuseră, cu glasuri de viitor, tragediile trecutului.

Moșneagul slăbia. Într'o noapte, treaz fiind, pe ferestruia zăbreliată din spre asfințit, pătrunseră razele lunii și vărsară o baltă de argint pe dușamelele negre.

Sufletul moșului se înșenină și se liniște puțin, și ochii arzătorii, lu-necînd pe rîul de lumină, ieșiră din ruini, se întoarseră cu sufletul îndărăt, și începură călătoria în anii depărtați și drăpădiți.

Simion cel de odinioară era bărbat ca toți bărbații și trăia cu nevasta cum trăiesc toți oamenii cu femeile lor. Toată săptămîna muncia, umbla, ba încolo, ba încoace; Dumineca, trebuia să cinstească la crîșmă, altfel nu era în rînd cu ceilalți gospodari. Nu-î vorba, se ducea și la biserică, că așa-î frumos, să se mai închine omul din cînd în cînd, — dar de la crîșmă nu putea lipsi. Se ducea cu nevasta; cinstiau cu rudele un păhar, două, mai multe, pomenind numele tuturor morților. După aceia se întorceau acasă. Dealtmintrelea trăiau bine.

Numai într'un rînd a prins în patul nevestei pe vechil. L-a ciomăgit bine și i-a dat drumul, iar pe nevastă a judecat-o c'o bită zdrăvănă de corn, să fie mințe cît o trăi. Dar s'a trecut asta. Pe urmă se duceau la biserică, la crîșmă, la tîrg. O dezmierda pe lînce cînd era cu chef și o bătea cînd era trăsmit: ca omul cu nevasta lui!

Au fost vremuri și mai bune și mai grele. Erau vremuri bune cînd se făcea păpușoiu și pine, cînd avea cu ce cinsti și petrece iarna. Dar, după întîmplarea cu vechilul, a început o prigoană amarnică.

A prins Simion să se zbuciume. Umbla după lucru la cîmp, sămăna

pământ în șesurile Iașului, se chinuia în soare arzător vara întreagă. Toamna, se întorcea mulțămît, cu șirurile lungi de cară. Poposia, noaptea, la hanuri singuratece, aprindeau focuri în mijlocul taberii și prindeau a povesti întâmplări, în care furnica, nălucile și duhurile necurate.

Vara, scurma greu și stropia cu sudori pământul vînat. Iarna, sta tolănit lingă vatră, în bătaia focului și petrecea cîștigul verii, pe cînd satul și cîmpiile adormiau supt blana albă, de omăt, în cîntecele vînturilor.

Așa a trăit cu nevasta cincisprezece ani. Copii au avut, dar i-au pus în pământ. După cincisprezece ani, îi vin Ilincăi hăchițelé: o prinde omul cu un băietan care de-abia scăpase din oaste: fusese sergent. Nicî nu mai rămîne vorba, — i-a tras o bătae de-a zăcut pe coaste două săptămîni. Dar cu femeia nu te poți pune: îi scoți șase draci, dar al șaptelea tot rămîne!

A trăit atita vrme cu dinsul, a mîncat dintr'o strachină, a dormit într'un pat, și, dintr'odată, uite, și-a luat muierea lumea în cap; a pus mina pe ce era mai bun în casă, a luat părăluțele strînse cu mare trudă și s'a tot dus cu ibovnicul: femeie stătută, cu un băiat!

A rămas Simion singur, rușinat și amărît. Cum s'a făcut, cum s'a dres, de Ilinca n'a mai auzit. Singur s'a dus la crîsmă, singur s'a întors acasă; a muncit, fără tragere de inimă și fără nădejde, ani lungi după ani lungi.

A dus-o greu. Bătrîneța a venit degrabă după viața chinuită. Apoi a ajuns un biet om la care nu se mai uită nimeni, pe care nici-un suflet nu-l cercetează. Acù, la urmă, s'a îndurat cumătra Anica să-l ție și să-l îngrijească pînă ce i s'a împlini sorocul; și pe urmă să-i rămîie ei casa și pământul de acolo, din sat...

Stă cu dinsa aici, la marginea Iașului, în chiliile risipite. El gogește toată vremea. Cumătra Anica își petrece vieța vînzîndu-și în oraș ouăle, găinele și verdețurile.

Moș-Simion sta cu ochii în lună și greierii turburau somnul casei vechi. Icoane de mult uitate izvora, din trecut, venia, se duceau pe rîul de lumină.

Șiruri lungi de care trec încet, pe drumuri cotite. Se opresc în poieni negre; un foc se aprinde în întunerecul codrilor; lumina rumenă învăluie oamenii și care, cu o pînză tremurătoare:

Pe urmă, întoarcerile de la vii în mijlocul toamnei, cu buțile pline de must turbure. O lumină dulce de lună... Oamenii tot drumul cearcă cu trestiiile gustul vinului nou, apoi încep a cînta în tăcerea cîmpiilor. Fin-țe cosite se întind la dreapta și la stînga și stogurile de fin

par colibe adormite în depărtări. Scîrțitul duios al carelor, cîntecele tărăgănate ale căraușilor, scipirile depărtate ale iazurilor, toate par din altă lume, în pacea și lumina de basm a lunii.

Clăcile cu poveștile, minciunile și înfiorările lor; nunțile cu petreceri, cîntece și larmă; Anul Nou cu bătrînele lui obiceiuri, — toate vin așa de șterse, așa de slabe, ca ultimele chemări de bucium, toamna.

Toată viața curge de la început pînă la sfîrșit, fără bucurii, doruri și dureri mari. Iată o viață întreagă, din care nu s'a ales nimic! Femeia i s'a dus, — bătrîneța amară și desnădăjduită a venit, și glasul slab și adînc isvorăște iar din tăcere: Simioane! Simioane! — Se apropie sfîrșitul.

Lumina de lună se șterge, întunerecul se întinde; filfiri de aripi trec pe afară, scîrțiri încete și oftări jalnice. Bătrînul e ațîțat și neliniștit și se învîrte în culcușul lui.

«Cumătră Anică! îngină el cu frică; cumătră Anică... Dormi?...» Ascultă un răstimp. «Cumătră Anică, e adevărat oare c'avem să ne vedem pe ceia lume? — Cine știe! Dormi cumătra Anică? — Doarme. — Dumnezeu știe!»

Moșneagul se întoarce mormăind în pat, apoi, după o bucată de vreme, începe iar:

«Cumătră Anică, oare mai trăiește Ilinca? — O fi murit! — Din pricina ei am ajuns eu așa... — Ba, la urma urmei, nici ea nu-i de vină... — Nimeni nu-i de vină... Cumătră Anică! — Dormi? Da, doarme... — Iaca eu nu pot să ațipesc...»

Bătrînul mormăi pînă într'un tîrziu, apoi adormi cu mîinile pe piept.

În zilele ce se urmară, moș Simion coborî în orașul peștriț și strălucitor din vale. De-abia își ducea bătrînețele amărite. Cobora anevoie coasta repede; trecea prin cîmpia arsă a Bahluiului, pe care stău nemișcați în soare cai slabi și bătrîni; se uita nepăsător la cetele de țigănuși în zdrențe, la cîrdurile de giște care umpleau de puf apa neagră; intra pe la *Trei-Calici* și urca spre oraș cu pas scurt și nesigur, bătînd pietrișul cu cirja-i de corn. Trecea încet prin liniște și colbul ulițelor, prin tăcerea bătrînei cetăți în agonie.

Se oprea la hală. Acolo mulțimea se frămînta într'o larmă surdă ca un muget prelung, prin pulberea luminoasă a verii. Olteni grăbiți treceau zvîrlind țipete puternice, cu cobilița pe umeri; ovrei, în caftane, se opreau și-și vorbeau de aproape de afaceri, amestecîndu-și bărbile; săteni liniștiți își duceau boii de funie. Și moșneagul se răsima de un zid, la o parte, privia freamătul acestei vieți pentru

el neînțeleasă, — părea că-î treaz, părea că dormitează și parcă aștepta ceva.

Tirziū, pornia îndărăt spre ruinele lui, prin cîmpia înneacă de lumină a Bahluiului. Urca greu dealul, intra în curtea tăcută și se așeza pe banca lui de brad. Își punea miinile pe genunchi și răminea visînd, cu ochii înaintea, asupra Iașului pestriț, cu turnuri strălucitoare, de-asupra cărora plutia, în amurgul de vară, o pulbere luminoasă de aur.

Cumătra Anica, rotofeie și rumenă, îl certa.

«De ce te chiniești atîta? ce cauți acū la tîrg, — cînd de-abia îți porți picioarele?...

— Nu te supăra, cumătră Anică; n'am liniște.... mă mai ieaū.... Într'o noapte, am visat pe baba mea și acū nu mai am liniște....

— Nu ți-i greu să vorbești? Cine știe dacă mai trăește!...

— Adevărat.... cine știe.... Poate sufletul ei mă caută. Astă noapte iar m'a strigat: — Simioane! Simioane!

— Iar începi?

— Nu te supăra, cumătră Anică.... nu te supăra!»

Dar într'o zi, după nopți bătuite de zgomote, murmure și glasuri, moș Simion, coborînd la hală, dădu peste o arătare ce venia, rătăcind parcă, din trecutul neguros. Era într'o Duminecă, și bătrînul, răzimat în colțul lui, privia în neștire o ființă care stătea pe gînduri lingă o magherniță: o babă adusă de șele, slabă și tăcută.

Moșneagul tresări și mormăi:

«Eū parcă cunosc pe femeia asta....» și începu s'o privească cu luare-aminte, pînă ce baba își ridică ochii șterși asupra lui. Atunci se lămuri totul în mintea moșului. Și viața întregă, trăită cu zeci de ani în urmă, viața nici prea bună, nici prea rea, îi veni în minte foarte ștearsă, — și moș Simion nu simți nici bucurie, nici mîhnire.

«....Asta-î baba mea.... Ilinca....»

Bătrîna pornise. Moșneagul se uită curios la dînsa cîteva clipe încă, apoi se mișcă înaintea, întinse brațul și o atinse ușor cu vîrfui cîrjei.

Baba se întoarse. Moșneagul se puse în fața ei, apoi vorbi domol:

«Ilincă... mă mai cunoști orî ba?»

Bătrîna se uită țintă la moș, cu gura căscată, apoi zise deodată:

«Tu ești, Simioane? Iaca, numai după glas te-am cunoscut! — Tu ești?»

— Eū sint!» răspuse moșneagul.

Prin jurul lor trecea grămădindu-se mulțimea în fierbere și soarele își tremura lumina de-asupra zbuciumului.

Baba zise: «Doamne, moșnege, cum am îmbătrînit noi!»

Bătrînul răspunse : «Iaca, din pricina ta am ajuns eu așa zile!»

Femeia tăcu și-și coborî ochii osteniți în pămînt. Apoi murmură :
«Și pe mine m'a lăsat răul ceta chiar de-atunci...»

Bătrînul nu răspunse și baba nu mai zise nimic. Stăteau ca doi străini față în față.

După un răstimp mare, moșul zise domol :

«Apoi Dumnezeu a vrut așa. Eu mă duc. Umblă sănătoasă...»

Un val de norod trecu, îi despărți. — Și bătrînul porni spre ruinele lui, prin mîhnirea Iașului bătrîn. Nu era nici mîhnit, nici bucuros; nu mai doria nimic; își ducea greu la deal ciolanele trudite, care n'asteptau decît liniștea mormintului.

MIHAIL SADOVEANU.

GIOBĂNIȚA

*Îi mică — tot să aibă ca zece anișori...
Și cît îi de deșteaptă! Cînd dimineața 'n zori
Vestesc prin sat cocoșii în cîntec ascuțit
Că noaptea-i pe sfîrșite și ziua a venit,
Din somn ea grabnic sare și repede se'mbracă :
Așa de multe treburi măi are ea să facă !...*

*Pe trupu-i ca mlădița ușor rochița-și strînge,
Iar mijlocelu 'n bete cu fluturi și-l încinge.
Cu apă ne'ncepută pe ochi se spală 'n pripă,
Bogatu-i păr de aur și-l pîaptănă 'ntr'o clipă,
Și-apoi, cu voia bună ce-î rîde 'n obrăjori
Oițele își mină spre pașiștea de flori.*

*Și minunat o prinde aleasa cusătură...
Și, mult gingaș, un'zîmbet îi rîde 'n colț de gură!
Iar trandafirii rumeni s'aprint pe albul feții
Cum se desfac bujorî în faptul dimineții.*

*Mirați s'opresc drumeții s'o mîngîie pe față
Cînd ea li iese 'n cale cu «bună-dimineața».
Moșnegi cu iarna 'n plete, ce-abia măi merg 'n bete,
De-o vîd, își plîng cu lacrimi apuse tinerețe;
Iar cei flăcăi așteaptă s'o vază prinsă'n horă,
Și mamele se roagă s'o capete de noră.*

*Ce stai cosașii oare în coase răzimați?..
 ... Da !.. cîntă «Ciobănița»... tăcere! ascultați!
 Furați că'n vis cosașii sorb cîntecul în tilnă
 Și lesne-î ispîștește prielnica odihnă.
 În suflet te pătrunde duiosul, blîndul vîers —
 Cînd ciobănița cîntă, stă soarele din mers.
 Și-atîta duioșie-î în vîersu-î plin de foc,
 Că apele 'mpietrite, și ele, stai pe loc...*

*Voî, palide mimose crescute prin palate,
 Văzut-ați voi o floare crescută'n sănătate?
 Pe «Mica Ciobăniță» din plaiurile noastre
 N'am da-o noi pe zece, o sută, de-ale voastre!*

G. SAPUNARU.

POVESTE ¹

III.

Și a plecat, Făt-frumos.

A mers el cît a mers, și iată că într-o bună zi se pomenește, în față, cu o pocitură groaznică: Jumătate de om călare pe jumătate de iepure șchiop.

Cum l-a văzut, slujenia naibeî, de tot să sară la el, și să-l răpuie, nu alta. Se răsti urît la Făt-frumos, și-î zise:

— Aă nu știi tu oare că oricine îndrăznește să calce pe meleagurile acestea, care sînt drepte ale mele, din moși strămoși, rob trebuie să-mi rămîie?

— Omule, îi răspunse Făt-frumos, nici prin gînd nu mi-a trecut să mă împotrivesc voințelor tale; dar de unde vrei să-ți cunosc eū hotarele stăpînirii, și să știū legile care ți le-ai făcut? Fără voia mea am călcat pe locurile acestea.

Jumătate de om călare pe jumătate de iepure șchiop se uită chiorîș la el, și, după ce clătina din cap, îi zise:

— Dacă-ți cei așa frumos iertare, poate că mă voiū îndura de tinerețele tale.

Lui Făt-frumos îi sări țandăra.

El, să se roage?

Asta nu-î trecuse prin minte nici-odată, și nu putea îngădui unei asemenea stirpitori să-l înfrunte în așa chip.

— Să mă rog eū de tine? Să cer iertare unuî astfel de om fără de ju-

¹ Vezi n-rele 34, 35, 38 și 41

decată!.. Haide, alege-ți: din săbii să ne tăiem, ori în luptă să ne luptăm? Pocitura se mai domoli, și, schimbîndu-și glasul, zise:

— Nicî din săbii să ne tăiem, nicî în luptă să ne luptăm, că nu-î pentru tine, fecior de împărat, să te pui cu mine. Dar iată, ca să scapi de orice nevoie, și să pleci cu bine din Împărăția mea, să-mi aduci pe fata lui Sefer Împărat.

Ce se gîndi Făt-frumos, ce plan își făcu, ori că nu avea gust de gîlceavă, ori că cine știe ce, se hotărî să iasă cu cinste din beleaua în care se vîrîse, și să-î îplinească pofta lui Jumătate-om.

Bătu palma cu dihania și plecă.

Și, cum mergea, zbuțiat de gînduri și muștrat de cuget că din pricina lui pătîmeste cine știe ce biata lui soră, iacă se vede ajuns la marginea unei bălți, acoperită de mătreață verde, și năpădită de stuhărie, iar, pe mal, o știucă se bate de moarte.

— Că bine aū mai potrivit-o, își zise Făt-frumos, cînd văzu așa știucă solzoasă; chiar îmi era foame!

Și se pregătia să-și facă un borș bun din peștele ce-î căzuse în mină fără nici-o osteneală.

Dar, cînd s'o prindă, numai ce începu știuca a se ruga:

— Fie-ți milă de mine, Făt-frumos, și lasă-mă cu viață, căci eu pot să-ți fiu de folos la ceva.

Făt-frumos, pătruns de milă, o lăsă în pace; ba încă îi făcu și un bine: o aruncă în apă.

Atunci știuca, zbatîndu-se pe de-asupra apei, lepădă un solzișor, și zise voinicului:

— Iată acest solzișor, Făt-frumos; strînge-l binișor, și, cînd vei avea vre-o nevoie, gîndește-te la mine.

Făt-frumos luă solzișorul, îl puse în chimir, și plecă mai departe.

După ce, mai merse el o bucată de loc, se întîlni cu un corb, care, în loc să zboare prin văzduh, săria ici colo pe pămînt, tîrîndu-și o aripă ruptă.

— Frumoase pene de pus la pălărie, își zise Făt-frumos, întinzîndu-și arcul ca să ucidă corbul.

Dar corbul îi zise:

— Făt-frumos, leagă-mi aripa și cruță-mi zilele, căci și eu pot să-ți fiu de folos la ceva.

Înduioșat de vorbele corbului, Făt-frumos își puse la loc săgeata în tolbă, îi legă aripa și-î dădu drumul.

Iar corbul îi dădu o peniță și-î zise:

— Na-ți penița asta, Făt-frumos, și, cînd vei cădea la vre-o nevoie, gîndește-te la mine.

Plecă voinicul nostru, și merse el cît merse, pînă ce întîlni un tăune care biziă de-ți lua auzul.

— Nu mai bizi, tăune afurisit, zise Făt-frumos, dînd să puie piciorul pe el.

Dar tăunul zise:

— Lasă-mă cu viață, Făt-frumos, căci de mare folos îți pot fi și eu. Milos, precum era, Făt-frumos se astîmpără.

Atunci tănul îi dete un fulgușor din aripă, și-i zise:

— Păstrează-l bine, fecior de împărat, și, cînd vei fi la vremuri grele, gîndește-te la mine.

Plecă iar la drum, Făt-frumos.

Și merse el cît merse, trecînd peste ape mari și spumegoase, prin codri nepătrunși de soare, și, străbătînd cîmpii fără de sfîrșit, și ajunse la palaturile lui Sefer împăratul.

Dacă ajunse, îl zări împăratul de la fereastră, și trimese un slujitor să-l întrebe cine este și ce pofteste.

Slujitorul se întoarse înapoi cu răspuns, cum că străinul acela călător, ceia ce are de spus, numai împăratului poate spune.

— Aduceți-l înaintea mea, porunci împăratul.

Cînd se înfățișă Făt-frumos înaintea împăratului, acesta bănuî, după înfățișarea lui, că n'ar fi un om de rînd, și-l întrebă:

— Cine ești tu, flăcăule, și ce dorești de la mine?

— Cine sînt eu, înălțate împărate, nu-î acumă vremea să știu; iar ceia ce doresc de la Luminăția Ta, ți-oîu spune: am venit să-ți cer fata.

Sefer Împărat se minună de atîta îndrăzneală, și cît pe ce era să poruncească slujitorilor să-i răteze capul; dar își ținu firea și vru să puie la încercare semeția acestui tînar așa de încrezător în el însuși.

— Ți-oîu da-o, măi băiete, zise împăratul. Dar la curtea mea așa este obiceiul, că orî cine îmi cere fata, se pune mai întăiu la întrecere cu dînsa de-a ascunsele, în trei zile de-a rîndul; de nu-l găsește, o iea el pe dînsa, iar, de-l găsește, eu îi ieașu capul.

Făt-frumos cam rămase pe gînduri, măi cu samă cînd se uită în spre gard, și văzu în fiecare par cîte un cap de om, iar al sutălea par era gol, și tot se clătina și striga mereu; cap, cap!

Își luă inima în dinți, și răspunse:

— Mă prînd, prea-mărite împărate, și, cum m'a sluji norocul, așa mi-a fi.

Atunci veni și fata împăratului, și se înțeleseră ca a doua zi să se ascundă el cum va ști mai bine.

Dăduse de greu, Făt-frumos.

Înțelegea el bine că nu-î vorba de ascuns prin pivniți, orî pe după grajduri, că acestea sînt jocuri de copii. Căzuse la grijă, bietul om, și se zbătea cu gîndul, cum să facă el să scape cu cînte din încurcătura în care se virise.

Atunci își aduse aminte de știucă, și, scoțînd solzișorul din chimir, se gîndi la dînsa.

Și ce să vezi? Știuca lingă dînsul.

— Ce poftesti, stăpîne?

— Iată cum, și iată cum, îi răspunse Făt-frumos.

— Atîta grijă să ai, stăpîne.

Și știuca, plesnind din coadă, îl prefăcu în peștișor, și-l ascunse în fundul mării, printre ceilalți peștișori.

A doua zi, fata împăratului se sculă de dimineață, și începu să caute pe Făt-frumos, uitându-se prin ochiană. Și, cum se uita la mare, îl și zări, în fundul ei, printre peștișori, și, rîzînd, îl strigă:

— Într-o zi, ștrengarule; ai crezut că nu te-oîu găsi!

Fetei lui Sefer Împărat îi plăcu și nu-i plăcu trebușoara asta. Îi plăcu, pentru că-i plăcea băiatul și istețimea minții lui; nu-i plăcu, pentru că, dacă-l va găsi și a treia oară, îl va pierde, și în vârful parului îi va sta capul, și, cum am spus, îi plăcea băiatul.

Cînd se înfățișă înaintea împăratului, acesta-i zise:

— Încercarea asta nu ți-a izbutit. Iea aminte că mai ai două încercări, și, dacă te va găsi, știi ce te așteaptă. Mie mi-i milă de tinerețele tale, și iaca stric legătura ce am făcut: îți dau drumul să te duci în treabă-ți.

— Mulțămesc, înălțate împărate, pentru grija ce-mi ai, dar eu sint obișnuit să-mi țin prinsorile, orice mi s'ar întimpla.

— Bine, mă băește, numai să nu-ți pară rău.

Dacă, atunci cînd era prefăcut în peștișor și ascuns în fundul mării, și tot l-a găsit fata lui Sefer Împărat, ce are să se facă el pe ziua de mine?

Atunci scoase penița ce-i dăduse corbul, și se gîndi la el.

Și iată corbul, croncînd, se coborî din slava cerului, veni lingă el și-l întrebă:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Ce dorești, stăpîne?

Făt-frumos își povesti tot năcazul, iar corbul îl îmbărbătă, zicîndu-i să n'aibă nici-o grijă.

Și bătînd odată din aripă, îl prefăcu în pui de corb, și-l amestecă într'un stol de corbi, care se urcă pe de-asupra norilor, și se perdu printre cele mai de sus ale cerurilor.

Fata de împărat prinse a-l căuta pretutîndeni.

Caută-l în fundul mării; nu-i. Caută-l pe pămînt; nu-i. Începuse și ea a se îngriji. Ce-i veni în minte? Își îndreaptă ochiana în spre cer, și sus, sus de tot, pe la vîntul turbat, zări un stol de corbi care se învîrtia roată, și printre dînșii cunoscă pe Făt-frumos.

— Într-o zi, ștrengarule, că te-am găsit, strigă fata împăratului, și Făt-Frumos se coborî ca o săgeată, și, cînd ajunse în fața ei, se prefăcu iar în om.

Făt-frumos vede că se strînge funia la par. O încercare mai avea să facă, și, dacă-l va găsi fata împăratului, s'a isprăvit cu el. Amărit peste măsură, ședea la rădăcina unui pom, și se gîndia la năcazurile lui.

Dacă în fundul mării, ascuns printre peștișori, și l-a găsit; dacă în înălțimea cerului, mistuit printre corbi, nu a putut scăpa, ce să mai aștepte el pe ziua de mine?

Îi veni să meargă la Sefer Împărat, și să i spuie curat că se dă învins. Dar își aduse aminte de tăun, și numai ce-l auzi biziînd:

— Ce dorești, stăpîne?

— Ce doresc eu, nu-mi poți tu face, răspunse Făt-frumos, aproape nebăgîndu-l în samă.

— Spune-mi și mie, stăpîne, ce nevoi te împresoară, ca să-ți fiu de folos.

— Au încercat alții, mai vrednici decît tine, să mă ajute, și nimic n'au folosit; d'apoi tu, un biet tăun!

La urmă i-a spus tăunului amarul care-l îneca:

Tăunul începu să rîdă:

— Bată-te norocul și veselia, zise el, de asta ești așa de plouat! Să n'ai nici-o grijă; și atîta supărare să te încerce cite zile vei avea.

ARTHUR GOROVEI.

NOTIȚE

Încă unul din tinerii noștri scriitori s'a stins, în aceeași mizerie, răpit de aceeași boală neiertătoare, care au îmbrățișat cu ghiața morții pe un Popoviți-Bănățeanu, Păun-Pincio, D. Manolache. Născut din părinți țărani, în Ivestii Tecucilor, Ștefan Petică s'a datat cu o nerăbdare tinerească gazetăriei, colaborînd pe rînd la *Lumea nouă*, *Romînia Jună* și altele. Talentul lui real s'a vădit și 'n literatură: A publicat un volum de versuri (*Fecioara 'n alb*) și două piese (*Solii păci* și *Frații*). Modern, uneori ultra-modern în scrierile sale, el a reușit să ne dea, mai ales în *Frații*, și inspirații de o sinceritate sănătoasă. Scria bine romînește și a lăsat unele versuri frumoase, care te fac să regreți atmosfera turbure a spiritului lor decadent. Răsărit sub cerul curat al vieții țărănești, învins în lupta dureroasă a mizeriei orașelor mari, el s'a întors acum în liniștea cimitirului sătesc, unde va odihni de veci.

Sc.

RASPUNSURI

D. N. Loco. — Mulțumiri pentru mulțumiri și versuri. Am dori un fragment din *Cronicarii*, celelalte le păstrăm.

Taché Elis. Focșani. — În sfîrșit am reușit să citim «cu toată atențiunea», precum ne-ai cerut, versurile și prosa d-tale, răsărite din «ultima cauză a voinții de a publica ... adică voința de a fi (!)». Cu acelaș interes am mai citit și descrierea misterioasă a vieții d-tale «curioase de tot, așa cum o simt că este și cum o cunosc ca miracol destui prieteni». Rămîne să credem că au recunoscut o mulți fruntași ai orașului de *de aici*, că ce-am scris și ce-aș scrie n'ar fi lucrări zadarnice. Dar față c'o asemenea «recomandație», ce rost ar mai putea avea părerea unor oameni streini de orașul d-v., cari cred că n'ar trebui să urmeze a scrie... «lucruri zadarnice»?!